

Internationellt militärhistoriskt utbyte

Stefan Karlsson, museichef på Arsenalen i Strängnäs, informerar TIFF-läsarna om aktuellt internationellt utbyte inom det militärhistoriska området. Arsenalen som invigdes 2011 är mycket framgångsrikt och lockar många intresserade besökare. Museet har en av Europas största samlingar av militärfordon, 400 stycken varav ca 75 visas i museet. Arsenalen ingår i nätverket Sveriges Militärhistoriska Arv (SMHA) och drivs av en ideell stiftelse.

Fram till för några år sedan var det ytterst ovanligt med utländska militärfordon på svenska vägar, men efter murens fall har övningar där utländska förband deltar nästan blivit vardagsmat.

I mitten av juli 2015 när två konvojer med militära transportfordon från Tjeckien rullade över Öresundsbron på väg norrut var det kanske inte så många som lyfte på ögonbrynen om det inte hade varit för den ovanliga lasten. Konvojerna var lastade med både fordon och kanoner men syftet var ett helt annat än vad vi har blivit vana vid. Den ena konvojen var på väg till Kristianstad och den andra till Strängnäs och man hade eskort av personal från Movcon i Skövde (Movement and Control, FM enhet för planering och genomförande av transporter).

Från 1920-talet och framåt köpte Sverige en hel del teknisk utrustning från Tjeckoslovakien, en av Europas ledande industrinationer. Det var både kanoner och fordon som köptes men på grund av utvecklingen i Europa under andra halvan av 1900-talet finns väldigt lite av denna tidiga teknikhistoria bevarad i Tjeckien, men detta har nu tack vare internationellt samarbete på högsta nivå ändrats.

Det hela började redan för 15 år sedan då en styrka från Strängnäs åkte till England för att visa upp den nyrenoverade Strv m/37 som då fanns vid regementet. Vagnen väckte mycket uppmärksamhet och ett par år senare blev undertecknad kontaktad av museet i Prag där man höll på att skriva en bok om tjeckiska lätta vagnar som exporterats, bl a till Sverige. Man sökte bilder och annan information. I samband med detta frågade man även om det

Lastat och klart på Arsenalen för avresa mot Tjeckien. Önskemålet om fordon rörde främst Sav m/43 och Pbv 301 som båda har en tydlig koppling till Tjeckien, men även Bv 202 som faktiskt funnits i ett fåtal exemplar där de användes för att köra ut förnödenheter till gränsposteringar i bergen.

fanns någon m/37 som de kunde få överta och efter lite sökande visade det sig att det faktiskt fanns en Strv m/37 som ägdes av en privatperson på Gotland. Genom förmedling kunde museet i Tjeckien köpa vag-

nen 2006 och den är nu renoverad, fullt körbar och en uppskattad del av museets fordonspark. Kontakterna mellan Sverige och Tjeckien har därefter hållits vid liv och redan då diskuterades möjligheten att få

en Sav m/43 och en Pbv 301, men av olika anledningar blev detta önskemål liggande till för ett par år sedan.

Både Pansarbandvagn 301 och Stormartillerivagn m/43 har ju sitt ursprung i Stridsvagn m/41 som är en licensbyggd TNH från den Tjeckiska firman CKD.

Svenska försvaret har även haft en del kanoner som tillverkats av Skoda och då det var känt att Sverige hade köpt ett antal pjäser före och under andra världskriget var förhoppning-

en att det kanske kunde finnas något exemplar med tjeckiskt ursprung ”över”. Tjeckiska ambassaden kontaktade Armémuseum i Stockholm och ställde frågan.

En dialog inleddes och av det som efterfrågades fanns en hel del som skulle kunna vara aktuellt eftersom det var ”överskott” och egentligen bara tog plats. Istället för att kanoner och fordon står undanställda i förråd och tar plats, eller står utomhus och blir förstörda är det bättre

om de kan komma till användning och visas upp på olika museer. Det som i ett land anses vara dussinvara kan i ett annat land anses vara unikt och genom att byta eller låna föremål av varandra kan man förändra och utveckla sina utställningar och därmed sprida det gemensamma kulturarvet till en bredare publik.

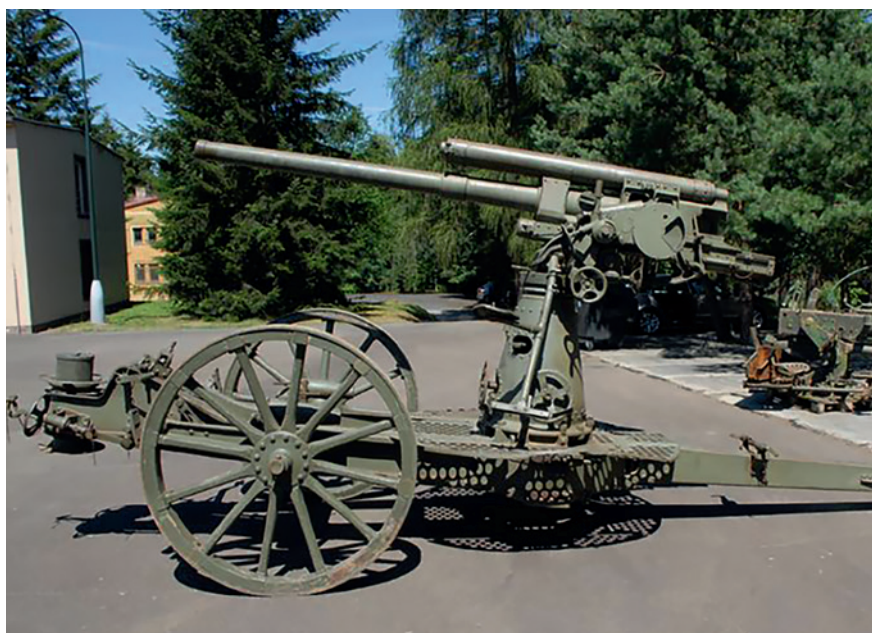
Önskemålet omfattade ett antal pjäser, bl a en 8 cm LV-kanon från 1919 och en 21 cm KA-pjäs från 1942, båda tillverkade av Skoda, men även några svensktillverkade kanoner av olika typ och årgång.

Beslut på högsta nivå

I maj 2015 fattade regeringen beslut att skänka de föreslagna föremålen som var utspridda på fyra platser i landet varpå ett intensivt arbete med planering, utförseldokument och slutanvändarintyg påbörjades. Att transportera krigsmateriel genom Europa är inte helt enkelt och det är många instanser i de olika länderna som måste ge sina tillstånd.

Artillerimuseet i Kristianstad och Lv-samlingen i Halmstad bidrog med ett antal pjäser, bl a 3 stycken 8 cm Skoda-pjäser från 1919 (en i bra skick och två i riktigt dåligt skick).

I Strängnäs hämtades en Stormartillerivagn m/43 och en Pansarbandvagn 301, två vagnar som redan tidigare plockats undan för deras räkning. Förutom dessa blev det ett torn till Strv m/41 S1, en Bandvagn 202, en Raptgb 915, en Pvpjtg 9031, en Skp m/42 samt en MC 258. »»

8 cm LV-kanon Skoda m/19 tillbaka i Tjeckien.

Tjeckiske försvarsministern åker in i Raptgb 915 för att öppna Tank Day i Tjeckien i augusti 2015.

**Svenska försvaret
har även haft en del
kanoner som tillverkats
av Skoda**

GAZ 69 är öststaternas motsvarighet till exempelvis Terrängbil 903 och andra västproducerade lätta terrängbilar från 1950-talet.

GAZ 71 GTSM är en fordonstyp som inte varit speciellt vanlig i väst, men helt enkelt är en lastbil på band. Dessa transport- och dragfordon fanns i många olika varianter och storlekar från 5 ton upp till över 20 ton. Museets exemplar tillverkades 1980.

Från tjeckiska samlingar

I utbyte för de olika föremålen erbjöd tjeckiska museet ett antal fordon och pjäser för att berika samlingarna i Strängnäs och Kristian-

stad. Det tjeckiska museet som lyder direkt under tjeckiska försvarsdepartementet hade stöd av försvaret som utförde transporten.

På vapensidan blev resultatet en

Sovjetisk 122 mm kanon M 31/37, en typ som använts under lång tid och av flera olika länder, även som krigsbyte under andra världskriget. Därmed finns det mycket intressant att berätta om en pjästyp som varit både rörligt och fast artilleri, men som även suttit i stridsvagnar.

Bland fordonen märks en GAZ 69 i radiutförande, en GAZ 71 GTSM, en OT 810 stridsledningsversion, en OT 62 stridsledningsversion och en HMMWV M1151 A1.

Vissa OT 810 fanns kvar i tjänst fram till mitten av 1990-talet och kan på så sätt jämföras med våra KP-bilar.

OT 810 är väldigt intressant eftersom den är en nyproduktion av halvbandvagnen Sdkfz 251 som användes av tyska förband under andra världskriget. För att efter kriget snabbt få fram ett splitter-skyddat trupptransportfordon till den tjeckiska armén återupptog man produktionen i slutet av 1950-talet, men då med en Tatra dieselmotor, andra band, tak och en del andra ändringar. Det finns bara ett fåtal OT 810 i originalutförande kvar, de allra flesta har byggts om för att efterlikna föregångaren Sdkfz 251, men museets exemplar kommer att behållas i sitt tjeckiska utförande. En avslöjande detalj är luftintagen på höger sida som visar att det är ett ledningsfordon – på insidan sitter en låda i vilken det sitter ett elverk.

OT 62 lastas av på Arsenalen i Strängnäs.

OT 62 är en kopia på sovjetiska BTR 50 P och det är ett polsk-tjeckiskt samarbete för att tillverka BTR 50 på licens. De polska fordonen skulle mycket väl kunnat ingå i en

HMMWV 1151 A1 efter att ha visats upp på Arsenalens uppvisning i september 2015.

första anfallsvåg med marininfanteri mot sydsverige. OT 62 har ett rymligt transportutrymme med plats för 16 soldater. Den är fullt amfibisk med vattenjet som suger in vattnet under vagnen och pressar ut det genom luckor längst bak. Hastigheten i vatten är 11 km/h och räckvidden i vatten är 15 mil.

HMMWV årsmodell 2010 kom direkt från Afghanistan där den använts av tjeckiska förband. Man

fick 5 st M1151 A1 av amerikanska försvaret eftersom man saknade ett splitterskyddat fordon i den storleksklassen och HMMWV är ju på sätt och vis den moderna efterträdaren till den klassiska krigsjeepen.

Tung kustartilleripjäsa i Göteborg

Det enda föremålet som föranledde en viss diskussion var den 21 cm KA-pjäsen som stod som monument på nedlagda KA 4 i Göteborg. Pjä-

21 cm Skoda m/42 lastas i Göteborg. Den ca 40 ton tunga pjäsen kunde monteras isär med hjälp av erfaren (pensionerad) personal som hade lånats in.

Missa inte Arsenalen,

som ligger strax väster om Strängnäs, Skandinavien största militärfordonsmuseum, som visar den militära fordonsutvecklingen från 1900-talets början fram tills idag. I museet ingår också en fantastisk utställning med tennfigurer samt ett soldattorp med anor från 1600-talet.

Kolla besökstider och annat praktiskt på www.arsenal.se, telefon: 0152-121 44.

sen var i stort behov av ommålning och bland f d anställda fanns det naturligtvis blandade känslor, men det nuvarande förbandet på platsen, Försvarsmedicincentrum, ansåg att det var bättre om den kunde visas upp för publik i det land där den tillverkats än att den skall stå som monument på en plats där endast ett fåtal personer kan se den. Det finns två andra pjäser bevarade på museer i Sverige, en på museet för rörligt kustartilleri på Aspö utanför Karlskrona och en på Beredskapsmuseet utanför Helsingborg.

Genom utbytet har föremål som tidigare stått undanställda fått ett nytt liv som publikdragare på museum och vi hoppas att detta kan sporra till mer internationellt samarbete och locka fler besökare till Arsenalen och andra delar av SMHA. ■

Text och foto:
Stefan Karlsson, Arsenalen